

STANOWISKO RADY OCHRONY PRACY

w sprawie oceny narażenia zawodowego pracowników na substancje chemiczne, ich mieszaniny, czynniki lub procesy technologiczne o działaniu rakotwórczym lub mutagennym w środowisku pracy

Rada Ochrony Pracy na posiedzeniu 18 lutego 2014 r. omówiła problematykę związaną z występowaniem substancji i ich mieszanin oraz czynników i procesów technologicznych o działaniu rakotwórczym lub mutagennym w środowisku pracy. Podstawę dyskusji stanowiły materiały przygotowane przez: Główny Inspektorat Sanitarny, Główny Inspektorat Pracy oraz Centralny Instytut Ochrony Pracy - Państwowy Instytut Badawczy.

W Unii Europejskiej corocznie ponad 75 tys. pracowników umiera w wyniku działania niebezpiecznych substancji chemicznych, a ponad 8% wszystkich chorób nowotworowych jest powodowanych zawodowym narażeniem na substancje rakotwórcze.

Z przedstawionych Radzie informacji wynika, że w Polsce podlegają obecnie kontroli nieliczne z 911 substancji sklasyfikowanych jako rakotwórcze lub mutagenne zgodnie z Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1272/2008 z dnia 16 grudnia 2008 r. w sprawie klasyfikacji, oznakowania i pakowania substancji i mieszanin, zmieniającym i uchylającym dyrektywy 67/548/EWG i 1999/45/WE oraz zmieniającym rozporządzenie (WE) nr 1907/2006. Wykaz uwzględniający substancje z powyższej klasyfikacji został określony Rozporządzeniem Ministra Zdrowia z 24 lipca 2012 r. w sprawie substancji chemicznych, ich mieszanin, czynników lub procesów technologicznych o działaniu rakotwórczym lub mutagennym w środowisku pracy (Dz. U. z 2012 r. poz. 890), które wdraża do polskiego ustawodawstwa wymagania Dyrektywy 2004/37/WE w sprawie ochrony pracowników przed zagrożeniami dotyczącymi narażenia na działanie czynników rakotwórczych lub mutagenów podczas pracy. Rozporządzenie Ministra Zdrowia jest szczegółowym aktem prawnym regulującym obowiązki pracodawców w związku z występowaniem czynników rakotwórczych lub mutagennych w środowisku pracy.

Przeprowadzone przez Państwową Inspekcję Sanitarną (PIS) i Państwową Inspekcję Pracy (PIP) kontrole, których celem było sprawdzenie przestrzegania przepisów tego rozporządzenia wykazały, że pracodawcy rejestrowali i przekazywali dane dotyczące przede wszystkim rakotwórczych/mutagennych substancji chemicznych (49) i pyłów (4), o ustalonych wartościach najwyższych dopuszczalnych stężeń (rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 29 listopada 2002 r. w sprawie najwyższych dopuszczalnych stężeń i natężeń czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy, Dz. U. z 2002 r., Nr 217, poz. 1833, z późn. zm.).

Z materiałów kontrolnych PIP wynika, że 35% pracodawców nie spełnia obowiązku wykonywania badań i pomiarów czynników szkodliwych w środowisku pracy lub wykonuje je niezgodnie z częstotliwością określoną w Rozporządzeniu Ministra Zdrowia z dnia 2 lutego 2011 r. w sprawie badań i pomiarów czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy (Dz.U. z 2011 r., nr 33, poz. 166 ze zm.). Inne nieprawidłowości stwierdzone w ramach kontroli zarówno PIS, jak i PIP, dotyczyły m.in. rejestru prac oraz pracowników pozostających w kontakcie z substancjami rakotwórczymi lub mutagennymi, aktualnych badań lekarskich pracowników, oceny ryzyka zawodowego oraz stanu higienicznego pomieszczeń.

Dane stacji sanitarno-epidemiologicznych wskazują, że w 2012 r. w warunkach narażenia na czynniki rakotwórcze lub mutagenne było zatrudnionych 87 398 pracowników (w 2011 r. - 274 618 pracowników). Jako główną przyczynę tak znacznego spadku liczby pracowników zatrudnionych w warunkach narażenia na czynniki rakotwórcze lub mutagenne podano nieumieszczenie w rozporządzeniu Ministra Zdrowia (Dz. U. z 2012 r., poz. 890) w wykazie czynników rakotwórczych wirusa zapalenia wątroby (WZW) typu B i C. Oznaczałoby to, że dominującym czynnikiem rakotwórczym w Polsce w 2011 r. był wirus WZW, a substancje chemiczne sklasyfikowane jako rakotwórcze lub mutagenne i ich mieszaniny, ujęte w obowiązującej klasyfikacji UE, nie stanowiły problemu. Przedstawione dane PIS, dotyczące liczby pracowników narażonych w 2012 r. na czynniki rakotwórcze, świadczą o nierzetelnym przedstawianiu przez pracodawców danych określonych w załączniku 2 do ww. rozporządzenia Ministra Zdrowia.

Istotną rolę w działaniach na rzecz ochrony pracowników przed działaniem czynników rakotwórczych/mutagennych odgrywają podjęte przez PIS i PIP działania edukacyjne dotyczące właściwych metod oceny ryzyka związanego z występowaniem czynników rakotwórczych/mutagennych w środowisku pracy, wdrażania dobrych praktyk i stosowania środków profilaktycznych ograniczających związane z nimi ryzyko. Jest to istotne w odniesieniu do pracodawców, szczególnie małych i średnich przedsiębiorstw, którzy mają problemy z właściwą identyfikacją zagrożeń stwarzanych przez rakotwórcze lub mutagenne czynniki szkodliwe dla zdrowia występujące na stanowiskach pracy.

Na podstawie przedstawionych materiałów i dyskusji na posiedzeniu, Rada Ochrony Pracy, z uwagi na konieczność ograniczenia narażenia na substancje chemiczne, ich mieszaniny, czynniki lub procesy technologiczne o działaniu rakotwórczym lub mutagennym, zaleca podjęcie następujących działań:

1. Kontynuowanie działalności Międzyresortowej Komisji ds. Najwyższych Dopuszczalnych Stężeń i Natężeń Czynników Szkodliwych dla Zdrowia w Środowisku Pracy ze szczególnym uwzględnieniem substancji rakotwórczych i mutagennych stosowanych lub produkowanych przez krajowe przedsiębiorstwa oraz opracowywanie metod ich oznaczania w powietrzu na stanowiskach pracy.
2. Zapobieganie chorobom nowotworowym wynikającym z zawodowego narażenia na substancje chemiczne i ich mieszaniny oraz czynniki lub procesy technologiczne o działaniu rakotwórczym lub mutagennym, w tym:
  - opracowanie metody jakościowej oceny narażenia i ryzyka zawodowego z wykorzystywaniem programów i modeli bezpomiarowych w przypadku występowania substancji rakotwórczych/mutagennych, dla których nie ustalono wartości NDS, w celu ich upowszechnienia w krajowych przedsiębiorstwach,
  - stosowanie odpowiednich środków ochrony zbiorowej i indywidualnej ograniczających narażenie,
  - prowadzenie szkoleń dla pracodawców, głównie małych i średnich przedsiębiorstw, na temat wymagań obowiązujących aktów prawnych dotyczących substancji chemicznych i ich mieszanin sklasyfikowanych jako rakotwórcze lub mutagenne.
3. Publikowanie w Internecie rocznych raportów z Centralnego Rejestru Danych o Narażeniu na Substancje, Preparaty, Czynniki lub Procesy Technologiczne o Działaniu Rakotwórczym lub Mutagennym prowadzonego przez Instytut Medycyny Pracy w Łodzi.
4. Opracowanie, na podstawie rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE 1272/2008) oraz rozporządzenia Ministra Zdrowia (Dz. U. z 2012 r., poz. 890), szczegółowego wykazu substancji rakotwórczych lub mutagennych i ich mieszanin oraz jego upowszechnianie i systematyczną weryfikację w celu ułatwienia pracodawcom realizacji ich obowiązków wynikających z ww. aktów prawnych.
5. Prowadzenie przez PIS i PIP kontroli ukierunkowanych na wszystkie substancje rakotwórcze lub mutagenne ujęte w rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady określone rozporządzeniem Ministra Zdrowia (Dz. U. z 2012 r., poz. 890), ze zwróceniem uwagi na rzetelność składanych przez zakłady pracy informacji o narażeniu na te substancje.
6. apewnienie szkoleń i współdziałania służb medycyny pracy oraz służb bezpieczeństwa i higieny pracy w celu wspomaganie pracodawców w realizacji obowiązków w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa i ochrony zdrowia pracowników narażonych na działanie czynników rakotwórczych lub mutagennych w środowisku pracy.

PRZEWODNICZĄCA
Rady Ochrony Pracy

Posel Izabela Katarzyna Mrzygłocka

Warszawa, 11 marca 2014 r.